ATRIBUȚIILE CURȚII CONSTITUȚIONALE DIN REPUBLICA MOLDOVA ȘI ROMÂNIA: ABORDARE COMPARATIVĂ

POWERS OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA AND ROMANIA: COMPARATIVE APPROACH

CZU: 342.565.2:340.5(478+498) **DOI:** https://doi.org/10.59295/ssdoed2024.45

Tatiana GHERGHELEGIU[1]

ABSTRACT. *The study is devoted to the comparative approach of the purpose and powers of the courts of constitutional jurisdiction in two countries - the Republic of Moldova and Romania, aiming to identify and analyze similarities and differences, as well as to elucidate the most optimal models for their regulation.*

***Keywords**: constitutional justice, constitutional court, purpose of constitutional justice, constitutional court's powers, constitutional legality.*

REZUMAT. *Studiul este consacrat abordării comparative a scopului și atribuțiilor instanțelor de jurisdicție constituțională din două state – Republica Moldova și România, urmărindu-se identificarea și analiza asemănărilor și deosebirilor, precum și elucidarea celor mai optime modele de reglementare a acestora.*

***Cuvinte-cheie:** justiție constituțională, curte constituțională, scopul justiției constituționale, atribuțiile curții constituționale, legalitate constituțională*

Realizarea *funcţiilor justiţiei constituţionale* în cadrul statului de drept este posibilă doar prin intermediul exercitării *atribuţiilor*/*competenţelor* curţilor constituţionale, stabilite de Constituție și de legi organice speciale.

În contextul dat, în doctrină au fost puse în discuție *scopul* și *sarcinile* autorității de jurisdicție constituțională, care în esență îi și conturează rolul în cadrul statului și în funcție de care au fost reglementate competențele acestei autorități.

Deci, în alți termeni, putem susține că pentru aprecierea rolului *justiției constituționale* în cadrul statului, este necesar de a identifica concret scopul și sarcinile autorităților care o exercită (Curtea Constituțională), consacrate de cele mai multe ori în actele normative care îi reglementează organizarea și funcționarea [1, p. 72].

Scopul și sarcinile justiției constituționale. Potrivit cercetătorilor, *scopul* presupune o perspectivă de durată, strategică a funcţionării Curţii Constituţionale, care se concretizează prin anumite *sarcini*. În mod concret, se susţine că *scopul justiţiei constituţionale*, a funcţionării curţilor constituţionale rezidă în asigurarea și protecţia supremaţiei Constituţiei, acţiunii directe a acesteia în activitatea tuturor subiecţilor

[1] Tatiana GHERGHELEGIU, doctorand, Școala Doctorală Științe Juridice și Științe Economice, USM, tatiana@agarista.com, ORCID: 0000-0003-4947-3055

relaţiilor sociale pe întreg teritoriul statului, adică a regimului constituţionalităţii [2, p. 7].

La rândul său, cercetătorul G.G. Harutyunyan consideră că scopul major al *justiţiei constituţionale* constă în asigurarea supremaţiei Constituţiei în sistemul izvoarelor de drept, precum și conformitatea activităţii tuturor organelor de stat cu Constituţia. Mai mult, *justiţia constituţională* constituie una din garanţiile soluţionării juridice a conflictelor politice ce pot apărea în societate, a apărării drepturilor și libertăţilor omului faţă de posibilele încălcări din partea organului legislativ și executiv, a asigurării caracterului de drept al regimului social și statal în ansamblu [3].

Se poate susţine de aici că *justiţia constituţională* constituie un element indispensabil al statelor democratice contemporane, deoarece Curtea Constituţională reprezintă un organ de stat ce realizează protecţia drepturilor și libertăţilor fundamentale ale omului și cetăţeanului. Controlul constituţionalităţii are astfel un rol important în procesul de democratizare a vieţii sociale și de edificare a statului de drept [4, p. 80], iar Curtea Constituţională se consideră a fi unul din principalele instrumente ale mecanismului de realizare a principiilor fundamentale ale statului de drept [5, p. 248].

Din punctul dat de vedere, are dreptate G.G. Harutyunyan, când susţine că în noul mileniu controlul constituţionalităţii a devenit un element principal, un pilon al autoapăririi societăţii civile și a statului de drept [3]. Mai mult, în opinia sa, Curtea Constituţională se instituie și funcţionează în scopul apărării regimului constituţional, a drepturilor și libertăţilor fundamentale ale omului și cetăţeanului, asigurării exerciţiului direct al Constituţiei, adică în scopul respectării și asigurării valorilor politice și juridice fundamentale, statuate și garantate de Legea Supremă. Se poate afirma astfel că Curtea Constituţională constituie autoritatea principală a puterii de stat, care efectuează permanent și oficial un monitoring constituţional și supraveghează limitarea puterii de stat în favoarea principiilor de drept [6, p. 44].

Din perspectiva dată, aderăm la opinia cercetătorilor autohtoni [7, p. 498], care susţin că scopul major al Curţii Constituţionale constă în asigurarea și protecţia *legalităţii constituţionale*.

Necesitatea obiectivă de respectare a *principiului constituţionalităţii* ca un scop în activitatea de legiferare, cea judecătorească sau altă activitate practică configurează principalele *sarcini* ale curţilor constituţionale. Respectiv, drept *sarcini* ale justiţiei constituţionale, ale funcţionării curţilor constituţionale servesc asigurarea și protecţia bazelor regimului constituţional, idealurilor și valorilor constituţionale fundamentale, precum [8, p. 201]: suveranitatea poporului, integritatea și inalienabilitatea teritoriului statului, principiul separaţiei puterii, recunoașterea și garantarea drepturilor și libertăţilor fundamentale ale omului și cetăţeanului în calitate de valori supreme, garantarea principiului autonomiei locale, respectarea principiilor și normelor de drept internaţional și a tratatelor și convenţiilor internaţionale la care a aderat Republica Moldova, ca parte a sistemului său de drept intern etc.

Ca urmare, se consideră [6, p. 44] pe bună dreptate că Curtea Constituţională se instituie şi funcţionează în *scopul* apărării regimului constituţional, a drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului şi cetăţeanului, asigurării exerciţiului direct al Constituţiei, adică în scopul respectării şi asigurării valorilor politice şi juridice fundamentale, statuate şi garantate de Legea Supremă.

În aceeași manieră, opinează și alți autori, care susțin că *scopul* major al justiţiei constituţionale constă în asigurarea supremaţiei Constituţiei în sistemul izvoarelor de drept, precum și conformitatea activităţii tuturor organelor de stat cu Constituţia. Justiţia constituţională constituie una din garanţiile soluţionării juridice a conflictelor politice ce pot apărea în societate, a apărării drepturilor și libertăţilor omului faţă de posibilele încălcări din partea organului legislativ și executiv, a asigurării caracterului de drept al regimului social și statal în ansamblu [9, p. 217].

O poziție distinctă la capitolul acesta poate fi atestată la cercetătorul autohton P. Railean, în opinia căruia *scopul* general al Curții Constituționale constă în asigurarea și protecţia *legalităţii constituţionale,* care „presupune conformitatea actelor normative și a proceselor de exercitare a puterii cu Constituţia” [7, p. 495]. Potrivit autorului *legalitatea constituţională* presupune un regim politico-juridic, bazat pe un nivel înalt de cultură juridică, în cadrul căruia este asigurată supremaţia Constituţiei, sunt protejate normele, principiile și valorile constituţionale, sunt sancţionate eventualele încălcări ale acestora. Totodată, domnia sa subliniază că *legalitatea constituţională* reprezintă o parte importantă a legalităţii în cadrul statului (un segment situat la nivelul activităţii legislative și normative), ea având menirea de a asigura calitatea legii ca fundament al legalităţii, caracterul constituţional al conţinutului acesteia, precum și a practicii de aplicare a ei în realitatea vieţii sociale. Asigurarea *legalităţii constituţionale* constituie astfel o premisă, o condiţie obligatorie pentru afirmarea regimului legalităţii într-un stat de drept democratic, fiind garanţia principală a realizării și protecţiei drepturilor și libertăţilor fundametale ale omului [7, p. 496].

Atribuțiile jurisdicției constituționale. Dincolo de reflecțiile doctrinare enunțate, desigur, o importanță distinctă prezintă *atribuțiile* propriu-zise ale instanțelor de jurisdicție constituțională, reglementate la nivel de lege în mod diferit în statele lumii.

În vederea dezvoltării acestui aspect, menționăm că potrivit *Constituției Republicii Moldova* [10] „Curtea Constituţională este unica autoritate de jurisdicţie constituţională în Republica Moldova” (art. 134 alin. (1)), moment prevăzut și la art. 1 alin. (1) din *Legea cu privire la Curtea Constituțională* nr. 317/1994 [11] și la art. 2 alin. (1) din *Codul Jurisdicției Constituționale* [12]. Normele citate denotă faptul că unicul exponent al justiției constituționale în Republica Moldova este Curtea Constituțională.

Reglementări similare atestăm și în legislația României. Astfel, conform art. 1 alin. (1) din *Legea nr. 47 din 18 mai 1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale* [13]: „Curtea Constituţională este unica autoritate de jurisdicţie constituţională în România.”

Referitor la *scopul* acestei autorități, legislația ambelor state cuprinde norme diferite. Astfel, potrivit art. 142 alin. (1) din *Constituția României* [14]*:* „Curtea Constituțională este garantul supremației Constituției", iar conform art. 1 alin. (3) din *Legea României privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale*: „Scopul Curții Constituționale este garantarea supremației Constituției."

Sub aspect comparativ legislația Republicii Moldova prevede un scop mai amplu pentru această autoritate. În acest sens, art. 134 alin. (3) din *Constituția Republicii Moldova*, art. 1 alin. (3) din *Legea cu privire la Curtea Constituțională* nr. 317/1994 și art. 2 alin. (2) din *Codul jurisdicției constituționale*, stabilesc că Curtea Constituțională: „a) garantează supremația Constituției; b) asigură realizarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească; c) garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat."

În încercarea de a da o apreciere acestei extensii operate de legiuitorul nostru precizăm că „asigurarea realizării principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească", dată în competența autorității de jurisdicție constituțională prin formula enunțată, este mult prea pretențioasă. Delimitarea acestei sarcini a Curții față de celelalte, ar sugera că realizarea sa este posibilă și în afara „garantării supremației Constituției". În condițiile în care am nega acest lucru, ar dispărea și necesitatea delimitării, întrucât separarea puterii se fundamentează pe principiul separației puterii în stat ca o valoare constituțională, garantarea căreia se și realizează prin intermediul „garantării supremației Constituției".

Referitor la garantarea „responsabilității statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat" ca sarcină/scop a Curții Constituționale, observăm că legislația României nu prevede nimic în acest sens. Mai mult, nici legislația noastră nu dezvoltă această sarcină a Curții Constituționale, nefiind clar la moment care ar fi mecanismul concret de angajare a responsabilității statului față de cetățean pus nemijlocit la îndemâna Curții. O singură prevedere ce are tangență cu această problemă o regăsim în *Codul jurisdicției constituționale,* care în art. 75 alin. (2) stabilește: „Daunele pricinuite persoanelor fizice şi juridice prin aplicarea unui act normativ recunoscut ca fiind neconstituțional se repară în condițiile legii." Cu regret, în întreg sistemul legislativ național s-a evitat a dezvolta aceste prevederi, ceea ce denotă caracterul pur declarativ al acestora.

Dincolo de scopul/scopurile enunțate, este de menționat că autoritatea noastră de jurisdicție constituțională este învestită cu o competență distinctă, prevăzută atât în *Constituție* (art. 135 alin. (1), cât și în *Legea cu privire la Curtea Constituțională* nr. 317/1994 (art. 4 alin. 1) sub formă de *atribuții*, după cum urmează: „a) exercită la sesizare controlul constituționalității legilor, regulamentelor şi hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor şi ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte; b) interpretează Constituția; c) se pronunță asupra inițiativelor de revizuire a

Constituţiei; d) confirmă rezultatele referendumurilor republicane; e) confirmă rezultatele alegerii Parlamentului şi a Preşedintelui Republicii Moldova, validează mandatele deputaţilor şi al Preşedintelui Republicii Moldova; f) constată circumstanţele care justifică dizolvarea Parlamentului, demiterea Preşedintelui Republicii Moldova, interimatul funcţiei de Preşedinte, imposibilitatea Preşedintelui Republicii Moldova de a-şi exercita atribuţiile mai mult de 60 de zile; g) rezolvă excepţiile de neconstituţionalitate a actelor juridice, sesizate de Curtea Supremă de Justiţie; h) hotărăşte asupra chestiunilor care au ca obiect constituţionalitatea unui partid."

În plan comparat, atribuțiile *Curții Constituționale din România*, potrivit *Constituției României* (art. 146), sunt: „a) se pronunţă asupra constituţionalităţii legilor, înainte de promulgarea acestora, la sesizarea Preşedintelui României, a unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a Guvernului, a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, a Avocatului Poporului, a unui număr de cel puţin 50 de deputaţi sau de cel puţin 25 de senatori, precum şi, din oficiu, asupra iniţiativelor de revizuire a Constituţiei; b) se pronunţă asupra constituţionalităţii tratatelor sau altor acorduri internaţionale, la sesizarea unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a unui număr de cel puţin 50 de deputaţi sau de cel puţin 25 de senatori; c) se pronunţă asupra constituţionalităţii regulamentelor Parlamentului, la sesizarea unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a unui grup parlamentar sau a unui număr de cel puţin 50 de deputaţi sau de cel puţin 25 de senatori; d) hotărăşte asupra excepţiilor de neconstituţionalitate privind legile şi ordonanţele, ridicate în faţa instanţelor judecătoreşti sau de arbitraj comercial; excepţia de neconstituţionalitate poate fi ridicată şi direct de Avocatul Poporului; e) soluţionează conflictele juridice de natură constituţională dintre autorităţile publice, la cererea Preşedintelui României, a unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a primului-ministru sau a preşedintelui Consiliului Superior al Magistraturii; f) veghează la respectarea procedurii pentru alegerea Preşedintelui României şi confirmă rezultatele sufragiului; g) constată existenţa împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcţiei de Preşedinte al României şi comunică cele constatate Parlamentului şi Guvernului; h) dă aviz consultativ pentru propunerea de suspendare din funcţie a Preşedintelui României; i) veghează la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului şi confirmă rezultatele acestuia; j) verifică îndeplinirea condiţiilor pentru exercitarea iniţiativei legislative de către cetăţeni; k) hotărăşte asupra contestaţiilor care au ca obiect constituţionalitatea unui partid politic; l) îndeplineşte şi alte atribuţii prevăzute de legea organică a Curţii.**"**

La o analiză atentă a atribuțiilor autorităților de jurisdicție constituțională, reglementate de legislația celor două state, putem constata următoarele momente importante:

- Curtea Constituțională din Republica Moldova este competentă să exercite controlul constituționalității „*legilor*, *regulamentelor* și *hotărârilor Parlamentului*, a *decretelor Președintelui Republicii Moldova*, a *hotărârilor și ordonanțelor Guvernului*, precum și a *tratatelor internaționale* la care Republica Moldova este parte", în

timp ce Curtea Constituțională din România exercită doar controlul constituționalității „*legilor*, a *regulamentelor Parlamentului* şi a *ordonanţelor Guvernului*", precum și a „*tratatelor* sau altor *acorduri internaţionale*". Deci, Curtea Constituțională din România nu verifică constituționalitatea *hotărârilor Parlamentului, decretelor Șefului de stat* și *hotărârile Guvernului*. De competența acestei instanțe ține doar verificarea constituționalității actelor normative ce au statut de lege și a celor ce sunt egalate după forța juridică cu acestea (ordonanțele Guvernului), fiind excluse actele normative cu caracter administrativ. În opinia noastră, este o abordare corectă, întrucât, în general, doctrina explică și argumentează destul de clar că *legile* pot fi verificate sub aspectul *constituționalității* (ceea ce ține de competența Curții Constituționale), iar *actele normative subordonate legilor* pot fi verificate sub aspectul *legalității* (ceea ce ține de competența instanțelor de judecată). Or, privind dintr-o altă perspectivă, ce ar însemna constatarea neconstituționalității unei hotărâri de Guvern? Evident, aceasta ar implica și neconstituționalitatea legii în baza căreia aceasta a fost adoptată și executarea căreia o organizează și o asigură.

- Curtea Constituțională din Republica Moldova este competentă să exercite controlul constituționalității legii, conform legislației, după intrarea în vigoare a acesteia (*control a posteriori*), în timp ce Curtea Constituțională din România exercită un astfel de control înainte de promulgarea legilor (*control a priori*). Relativ, recent doar, Curtea Constituțională din Republica Moldova, ca urmare a interpretării normelor constituționale, a decis că este competentă să exercite și controlul *a priori* [15].

- În fața Curții Constituționale din Republica Moldova pot fi ridicate excepții de neconstituționalitate de către *Curtea Supremă de Justiție*, în timp ce în cazul României, asemenea excepții pot fi ridicate de către *instanțele judecătorești* și de *Avocatul Poporului*. La fel, relativ recent, Curtea Constituțională din Republica Moldova a decis că asemenea excepții pot fi ridicate de toate instanțele de judecată.

- Curtea Constituțională din Republica Moldova este competentă doar să „*confirme rezultatele alegerii Parlamentului* şi a *Preşedintelui Republicii Moldova*, validează mandatele *deputaţilor* şi al *Preşedintelui Republicii Moldova*", în timp ce Curtea Constituțională din România „veghează la respectarea procedurii pentru *alegerea Preşedintelui României* şi confirmă rezultatele sufragiului". Deci, în timp ce în România competența Curții este mai largă, aceasta privește doar un singur subiect – șeful statului, și nu se răsfrânge asupra alegerii parlamentarilor.

- Curtea Constituțională din Republica Moldova este competentă să „confirme rezultatele referendumurilor republicane", în timp ce Curtea Constituțională din România „veghează la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului şi confirmă rezultatele acestuia". Deci, și în acest caz, atestăm o competență mai largă a Curții din România, ceea ce presupune și o implicare mai activă în organizarea şi desfăşurarea referendumurilor.

- Curtea Constituțională din Republica Moldova este competentă să „constate circumstanţele care justifică *dizolvarea Parlamentului*, *demiterea Preşedintelui Re-*

publicii Moldova, *interimatul* funcţiei de *Preşedinte*, *imposibilitatea Preşedintelui Republicii Moldova* de a-şi exercita atribuţiile mai mult de 60 de zile", în timp ce Curtea Constituțională din România „constată existenţa împrejurărilor care justifică *interimatul în exercitarea funcţiei de Preşedinte al României* şi comunică cele constatate Parlamentului şi Guvernului și dă aviz consultativ pentru propunerea de *suspendare din funcţie a Preşedintelui României*". Deci, putem constata că în România Curtea nu se implică în procesul de dizolvare a Parlamentului (implicare văzută ca un element al sistemului de „frâne și contrabalanțe").

- Spre deosebire de Curtea Constituțională din Republica Moldova, Curtea din România dispune de unele competențe distincte, precum: „soluţionarea conflictelor juridice de natură constituţională dintre autorităţile publice" și „verificarea îndeplinirii condiţiilor pentru exercitarea iniţiativei legislative de către cetăţeni". Din punctul nostru de vedere, și Curții noastre i se poate recunoaște expres competența de a soluţiona conflictele juridice de natură constituţională dintre autorităţile publice, mai ales că o astfel de atribuție poate fi dedusă din chiar scopul autorității date, reglementat de lege: „asigurarea realizării principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă şi putere judecătorească" (art. 2 alin. (2) din *Codul jurisdicţiei constituţionale*). Referitor la cealaltă atribuție – „verificarea îndeplinirii condiţiilor pentru exercitarea iniţiativei legislative de către cetăţeni" – atragem atenția că aceasta este improprie Curții noastre, întrucât cetățenii Republicii Moldova nu dispun de dreptul la inițiativă legislativă.

- La rândul său, și Curtea Constituțională din Republica Moldova dispune de unele atribuții distincte (față de Curtea din România), și anume, ea este competentă să „se pronunțe asupra iniţiativelor de revizuire a Constituţiei" și „să interpreteze Constituția".

În opinia noastră, aceste două atribuții ale Curții Constituționale sunt extrem de importante, valoarea lor fiind accentuată relativ recent (în contextul evenimentelor produse la începutul lunii iunie, anul 2019, calificate ca tentativă de uzurpare a puterii de stat [16, p. 4-9; 17, p. 4-10]). Aceste atribuții se circumscriu practic unei funcții distincte a autorității de jurisdicție constituționale – *garantarea și asigurarea securității și stabilității constituționale* – funcție prin care se înțelege rolul Curții în interpretarea autentică a normelor constituționale și evitarea interpretării conjuncturale a acestora, sub influența diferitor factori, fapt de natură să asigure stabilitatea Constituției în litera și spiritul ei și aplicabilitatea ei în condițiile mereu schimbătoare ale realității [18, p. 48].

Precizăm în context că Curtea rămâne a fi unica autoritate a statului care este investită cu atribuția de a interpreta Constituția, fiind relevante în acest sens următoarele acte normative: *Constituţia Republicii Moldova* – art. 135 alin. (1) lit. b); *Legea cu privire la Curtea Constituțională* nr. 317/1994 – art. 4 alin. (1) lit. b); *Codul jurisdicţiei constituţionale* – art. 4 alin. (1) lit. b) și *Legea cu privire la actele normative* nr. 100/2017 [19] – art. 72.

Evident, securitatea Constituției se poate asigura și prin intermediul atribuției Curții de a se expune asupra inițitivelor de revizuire a Constituției, întrucât doar astfel, Curtea ar putea preveni și împiedica modificarea textului constituțional în diferite conjuncturi cu caracter politic, prin care se urmăresc diferite interese politice în detrimentul interesului general al societății.

În fine, după cum am susținut și cu alte ocazii [16, p. 4-9; 17, p. 4-10], aceste atribuții ale Curții Constituționale practic nu sunt cercetate deloc, cu unele mici excepții. În pofida acestui fapt subiectul în cauză merită o atenție distinctă, mai ales în perioada contemporană, în care, cu mare regret, sunt atestați noi factori de risc la adresa *Constituției Republicii Moldova*, ceea ce nu poate să lase indiferentă nici societatea, nici factorii de decizie responsabili de asigurarea legalității și constituționalității în cadrul statului.

Referințe bibliografice:

1. Gherghelegiu T., Costachi Gh. *Scopul și atribuțiile Curții Constituționale din Republica Moldova și România.* În: *Scientific Collection «InterConf»,* (65): with the Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Conference «Global and Regional Aspects of Sustainable Development» (July 6-8, 2021). Copenhagen, Denmark: Berlitz Forlag, 2021, p. 72-82.
2. Марокко Н.А. *Функция защиты основных прав и свобод человека и гражданина в контексте реализации полномочий Конституционного Суда Российской Федерации.* Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2009. 181 p.
3. Арутюнян Г.Г. *Конституционное правосудие и развивающееся общество.* Доклад на Первом Международном конгрессе органов судебного конституционного контроля - Кейптаун, 23-24 января 2009 г. [citat 20.08.2023]. Disponibil: http://www.venice.coe.int/WCCJ/ Papers/ ARM_Harutyunyan_Ru.pdf.
4. Мырзалимов Р.М. *Конституционное правосудие и права человека*. В: Вестник Российского университета дружбы народов. Серия юридические науки. Москва, 2013, №1, p. 80-90.
5. Соколов А.Н. *Правовое государство: от идеи до ее материализации*. Калининград: Янтарный сказ, 2002. 456 p.
6. Harutyunyan G. *Justiţia constituţională, expresie a esenţei statutlui de drept și a constituţionalismului*. În: Justiţia constituţională: actualitate și perpective. Conferinţă internaţională consacrată aniversării a 10-a a Curţii Constituţionale a Republicii Moldova. Responsabil de ediţie V. Pușcaș. Chișinău: Cartdidact, 2005.
7. Railean P. *Mecanismul jurisdicţional de asigurare a legalităţii în statul de drept:* Monografie. Chişinău: S. n., 2015. 608 p.

8. Railean P. *Funcţiile Curţii Constituţionale într-o societate democratică*. În: Importanţa instituţiilor democratice în asigurarea drepturilor omului, materialele conf. teoretico-ştiinţifice internaţionale, 27-28 decembrie, 2010, mun. Bălţi. Ch., 2011.
9. АрутюнянГ.Г.,БаглайМ.В.*Конституционноеправо:Энциклопедический словарь*. Москва: Норма, 2006. 544 p.
10. *Constituţia Republicii Moldova,* adoptată la 29.07.1994, în vigoare din 27.08.1994. Republicată în: Monitorul Oficial nr.78/140 din 29.03.2016 (versiune în vigoare din 14.01.2019 în baza modificărilor prin Legea nr. 255 din 22.11.18, MO 467-479/14.12.18).
11. Legea cu privire la Curtea Constituţională nr. 317 din 13-12-1994. În: Monitorul Oficial Nr. 08 din 07-02-1995 (versiune actualizată prin Legea nr. 5 din 06.02.20, MO63-68/28.02.20).
12. Codul Jurisdicţiei Constituţionale nr. 502 din 16-06-1995. În: Monitorul Oficial Nr. 53-54 din 28-09-1995 (versiune actualizată prin Legea nr. 38 din 28.02.20, MO103/14.04.20).
13. *Legea României nr. 47 din 18 mai 1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale.* În: Monitorul Oficial nr. 101 din 22 mai 1992. [citat 20.10.2023]. Disponibil: http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/2248.
14. *Constituţia României* din 21 noiembrie 1991 (revizuită în 2003). În: MO al României nr. 233 din 21.11.1991. Republicată în MO nr. 767 din 31 octombrie 2003. [citat 20.10.2023]. Disponibil: http://www.cdep.ro/pls/dic/site2015.page?den=act2_1&par1=5#t5c0s0sba142.
15. *Hotărârea Curţii Constituţionale nr. 9 din 14.02.2014 pentru interpretarea arti. 135 alin. (1) lit. a) din Constituţia Republicii Moldova* (Sesizarea nr. 52b/2013). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 78-79 din 01.04.2014.
16. Costachi Gh. *Securitatea constituțională în Republica Moldova la 25 de ani de existență a Legii Fundamentale.* În: Legea și Viața, 2019, nr. 8, p. 4-9.
17. Costachi Gh., Iacub I. *Securitatea Constituției – obiectiv major al reformei constituționale din Republica Moldova*. În: Legea și Viața, 2020, nr. 9, p. 4-10.
18. Costachi Gh. *Misiunea justiției constituționale în statul de drept*. În: Revista Națională de Drept, nr. 4-6, 2020, Ediție specială ce cuprinde materialele conferinței științifico-practice internaționale din 5 iunie 2020 „Jurisdicția constituțională din Republica Moldova: abordări, probleme și perspective", p. 41-52.
19. Legea cu privire la actele normative nr. 100 din 22.12.2017. În: Monitorul Oficial nr. 7-17 din 12-01-2018.